

INCLUSIEMAKERS

**"Ook jongeren met
een arbeidsbeperking
zijn onze toekomst"**

ECIO
Leren zonder
belemmering

 **ONBEPERKT
AAN DE SLAG**

Voorwoord

Op de juiste plek komen de echte talenten boven

Een glossy. Een glossy? Jazeker! Want alweer 5 jaar werken wij, Onbeperkt aan de Slag en ECIO (ExpertiseCentrum Inclusief Onderwijs) samen in een consortium met als doel jongeren met een arbeidsbeperking verder te helpen richting werk. In die jaren hebben we vele dingen gedaan: workshops gegeven, trainingen ontwikkeld, lessen gegeven. Altijd vanuit het perspectief van de jongere met een beperking en de werkgever aan de andere kant.

En niet alleen voor jongeren die uitstromen. Want laten we wel wezen: je loopbaan begint niet nadat je de middelbare school of het beroepsonderwijs hebt verlaten. Die loopbaan begint al eerder. Op school maakte iedere leerling al de eerste keuzes en daarmee ook de eerste stappen richting werk, al lijkt dat soms niet zo.

We noemen onszelf de Inclusiemakers. Dat klinkt als een actieve club en dat zijn we dus ook. Diversiteit en inclusiviteit zijn belangrijk. Jongeren zijn onze toekomst. En dat geldt natuurlijk ook voor jongeren met een arbeidsbeperking. Maar wat is dat nou eigenlijk, een arbeidsbeperking? Of een ondersteuningsbehoefte? Eigenlijk is iedere beperking contextueel. Het gaat er vooral om dat iemand op de juiste plek zit. En daar kan die beperking of ondersteuningsbehoefte minimaal blijken te zijn, omdat het de juiste plek is. En dan komen de echte talenten boven.

Uiteindelijk gaat het altijd om mogelijkheden, en niet om onmogelijkheden. Daarom werken wij als consortium op vele plekken samen. Om jongeren te helpen die het wat lastiger hebben om werk te vinden. Door het opbouwen van zelfvertrouwen, het oefenen met werkgevers en vooral door jongeren een stem te geven. Een stem die meetelt en een stem die meepraat. Over beslissingen die voor hen belangrijk zijn.

Veel leesplezier!

Saskia Rosmalen
Directeur Onbeperkt aan de Slag

"Ook jongeren met een arbeidsbeperking zijn onze toekomst"

Aangenaam 6

Een aantal jaren geleden vonden het Expertisecentrum Inclusief Onderwijs (ECIO) en Onbeperkt aan de Slag elkaar. De kennismaking mondde uit in een warme samenwerking. Leer ons team kennen!

Wat we doen 12

Wat doet Inclusiemakers allemaal op het snijvlak van onderwijs en inclusie? Van Meet & Greet tot loopbaantrainingen: we leggen het je uit.

Samenwerken 15

Daan Radix en Andrea de Vries van het UWV vertellen over de jaarlijkse Meet & Greet die het samenwerkingsverband Fryslân Werkt en Onbeperkt aan de Slag met elkaar organiseren. "De bevreemding van Onbeperkt aan de Slag werkt aanstekelijk."

Interview 18

In samenwerking met Onbeperkt aan de Slag richtte PROVSO.Works en ECIO in 2022 De Meedenkers op. "We wilden jongeren niet alleen betrekken bij projecten, maar hun ook echt een stem geven."

Samen sterker: de gemeenschappelijke leerlingenraad van BOOR

De gemeenschappelijke leerlingenraad van Stichting BOOR geeft leerlingen uit het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) de kans om mee te praten over hun eigen onderwijs. De leerlingenraad vergadert vier keer per jaar met de directie van BOOR, ondersteund door OadS-directeur Saskia Rosmalen.

BOOR is het Rotterdamse schoolbestuur voor openbaar onderwijs met 80 scholen en 30.000 leerlingen in het basis-, voortgezet- en speciaal onderwijs. Sinds afgelopen schooljaar heeft BOOR een gemeenschappelijke leerlingenraad voor het VSO. Dit biedt leerlingen met diverse achtergronden, waaronder hoogbegaafde jongeren, langdurig zieke leerlingen en leerlingen met een fysieke of een verstandelijke beperking, de kans om mee te praten over het onderwijs. Marianne van Paassen, directeur innovatie bij BOOR, vertelt: "In de leerlingenraad kunnen wij met de leerlingen in gesprek. Niet óver hen, maar mét hen. We willen hen serieus nemen in de besluitvorming over hun eigen toekomst."

Selecteren, voorbereiden en trainen

De leerlingenraad bestaat uit leerlingen van alle VSO-scholen binnen BOOR. Deze leerlingen hebben allemaal verschillende achtergronden en behoeften, maar kunnen samen het gesprek aangaan over wat hen belangrijk is in het onderwijs. Marianne: "We willen een omgeving creëren waarin iedereen zich welkom voelt en waarin inspraak daadwerkelijk ervaren wordt. Het is de sleutel tot het bevorderen van kansengelijkheid."

Een leerlingenraad opzetten vraagt tijd en zorgvuldigheid. Marianne legt uit: "We hebben een schooljaar de tijd genomen om ons voor te bereiden. Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van de leerlingenraad? En hoe leg je dat vast? Daarnaast hebben we samen met OadS de

leerlingen geselecteerd, voorbereid en getraind. Het was belangrijk dat de leerlingen zich goed voorbereiden op hun rol. Ze leerden presenteren, zich duidelijk uiten en weten welke onderwerpen ze kunnen aandragen."

Best spannend

Sinds het schooljaar 2024/2025 komt de leerlingenraad vier keer per jaar bij elkaar. Voor sommige leerlingen is dat best spannend. Marianne: "Ze praten niet dagelijks met de bovenscholen directieuren. En hoewel we de afstand zo klein mogelijk willen houden, komen ze toch voor grote en belangrijke gesprekken. Ondersteuning is dan fijn. Een meisje neemt bijvoorbeeld een knuffeltje mee voor steun. Dat mag natuurlijk."

Saskia is nauw betrokken. Marianne: "We hebben voorafgaand aan een leerlingenraad telefonisch contact om af te stemmen welke woorden we kiezen en hoe we een thema het beste kunnen behandelen." Daarnaast ondersteunt ze de leerlingen bij de voorbereidingen en tijdens de vergadering. Marianne: "Soms legt ze de vergadering even stil om te vragen of iedereen begrijpt wat er bedoeld wordt of om extra uitleg te geven."

Inspraak en invloed

De leerlingenraad geeft leerlingen de kans om mee te denken en te praten over zaken die hun school en onderwijs beïnvloeden. Marianne vertelt: "De gesprekken zijn niet alleen over onderwijs, maar ook over hoe de

leerlingen de zorg ervaren die ze nodig hebben om goed onderwijs te volgen." Marianne ziet hoe waardevol dit voor hen is: "Sommigen vinden het moeilijk om zich uit te drukken, maar ze willen gehoord worden. En het is mooi om te zien dat het ze steeds beter lukt om zich te uiten."

"De leerlingenraad helpt ons te zorgen voor onderwijs dat past bij de leerlingen en hun unieke behoeften"

Daarnaast is het ook op persoonlijk niveau waardevol voor de leerlingen, vertelt Marianne: "Het is uniek in Nederland om leerlingen van verschillende type VSO-scholen samen in een leerlingenraad te hebben. Deze samenstelling is heel waardevol. Het biedt hen de kans om elkaar te horen en van elkaar te leren. Bijvoorbeeld, twee leerlingen die allebei havo doen, maar die hun schooltijd en kansen in het onderwijs zo anders beleven: de één met fysieke beperkingen, de ander met autisme. Deze inzichten zijn ongelooflijk waardevol voor de toekomst."

Nieuw licht

De gemeenschappelijke leerlingenraad helpt BOOR om het onderwijsbeleid te verbeteren en beter af te stemmen op de behoeften van de leerlingen. Marianne legt uit: "Ik vind het belangrijk dat leerlingen op onze scholen kunnen

zijn wie ze willen zijn, en kunnen worden wie ze willen worden. We kunnen nu echt toetsen of onze doelstellingen in de praktijk werken. Het helpt ons te zorgen voor onderwijs dat past bij de leerlingen en hun unieke behoeften. De leerlingenraad heeft een enorme meerwaarde: dat wisten we al van tevoren, maar toch zeggen we elke keer weer tegen elkaar: 'wow, wat heeft dit een nieuw aanvullend licht geworpen op wat we doen en laten.'"

OadS is al jarenlang een vertrouwde samenwerkingspartner van BOOR. Marianne: "Wat we zo waarderen is dat zij het potentieel van onze leerlingen met dezelfde visie benaderen. Zij richten zich op wat zij wél kunnen bijdragen aan de maatschappij." Marianne sluit af: "Als we deze samenwerking niet waren aangegaan, had dit niet op deze manier vorm gekregen. Het vraagt aandacht, voorbereiding en focus, zeker in de eerste jaren. Maar het is absoluut de moeite waard en het heeft ons als organisatie veel gebracht. Ik kan het ieder schoolbestuur aanraden." ♥

Nooit óver ons zónder ons!

Een aantal jaren geleden vonden het Expertisecentrum Inclusief Onderwijs (ECIO) en Onbeperkt aan de Slag elkaar. De kennismaking mondde uit in een warme samenwerking.

ECIO houdt zich bezig met inclusief onderwijs voor studenten met een ondersteuningsbehoefte. Van oudsher op hbo- en wo-niveau. Terwijl Onbeperkt aan de Slag zich juist bezighoudt met het koppelen van werkgevers en werkzoekenden. Dat klonk als een mooie

aanvulling op elkaar! Want een loopbaan begint niet pas als je op zoek gaat naar je eerste baan, maar begint al op school. Daar maak je vaak al keuzes die je loopbaan verder beïnvloeden. Een vakkenpakket of een richting bijvoorbeeld. Of een specifieke opleiding.

Drempels wegnemen

Voor jongeren met een arbeidsbeperking heeft een studie of scholing nog heel veel drempels. De uitval is dan ook hoog. Gebouwen zijn minder goed bereikbaar, er is minder aandacht voor de energiebalans en bij de werkgever kunnen er ook onbewuste vooroordelen zijn die het aannameproces in de weg kunnen zitten, bijvoorbeeld bij het vinden van een stage of afstudeeropdracht.

Van voorbereiding naar ontmoeting

Onbeperkt aan de Slag en ECIO sloegen de handen ineen. Door projecten op te starten voor jongeren die nog op school of het vervolgonderwijs zaten, en hen daarmee alvast voor te bereiden op hun loopbaan. Door bijvoorbeeld te oefenen met solliciteren en een eigen gebruiksaanwijzing te schrijven. Of door gespreks- en adviesvaardigheden te trainen. En dan vooral gevolgd door ontmoetingen. Met werkgevers, instanties en ga zo maar door. Zodat deze jongeren alvast zichzelf voorbereiden, maar ook de ander. Zodat de werkgever en betrokken instanties al weten waar het over gaat. ♥

Franka

Eugenie

Saskia

Benjamin

Linda

Michèle

Valerie

Jurek

Monique

Marit

Nynke

Sinsemilla

"Inclusie is geen eenmalig project, maar een doorlopend proces"

Inclusief werkgeverschap is een belangrijk speerpunt voor PricewaterhouseCoopers (PwC), een internationaal assurance- en (belasting)advieskantoor. Ze werken al jarenlang samen met Onbeperkt aan de Slag en onlangs bracht de Junior Inclusion Board een bezoek aan PwC. Erg waardevol, vindt Caspar van den Berg (senior associate Social Return on Investment).

Wat verstaat PwC onder inclusief werkgeverschap?

"Inclusief werkgeverschap betekent voor ons dat je eerst de mens ziet, en daarna pas de beperking – of liever: uitdaging. We willen een organisatie zijn waar iedereen zichzelf kan zijn en kan meedoen. Dat begint bij open vragen stellen, geen aannames doen, en samen kijken naar wat er wél kan."

Hoe zorgen jullie voor een inclusief sollicitatieproces?

"Onze collega's van Talent Acquisition kijken verder dan het cv of de standaardeisen. Bijvoorbeeld door kennistoets te vervangen door een praktijkopdracht, of door mee te denken over werk in deeltijd. We proberen niets voor de kandidaat in te vullen en stellen juist actief de vraag: wat heb jij nodig om goed te kunnen werken? Zo maken we het proces uitnodigend in plaats van uitsluitend."

Hoe ziet jullie samenwerking met Onbeperkt aan de Slag eruit?

"Ze helpen ons met bewustwording en structurele verbetering. Door initiatieven als Meet & Greet, trainingen en het bezoek van de Junior Inclusion Board brengen ze ons in contact met de praktijk. Ze houden ons scherp, geven concrete handvatten en zorgen dat we blijven leren. Inclusie is geen eenmalig project, maar een doorlopend proces. Daarin is Onbeperkt aan de Slag voor ons een belangrijke partner."

Hoe heeft het bezoek van de Junior Inclusion Board jullie geholpen?

"Het scherpste ons bewustzijn weer aan. Zulke opfrissers zijn belangrijk. Zeker in een organisatie als PwC, waar veel mensen in- en uitstromen. De ervaringsverhalen van de jongeren in het Junior Inclusion Board hielpen ons om weer met een frisse blik naar ons sollicitatieproces te kijken."

Wat zijn jullie volgende stappen richting een inclusievere organisatie?

"We hebben onze digitale toegankelijkheid structureel verbeterd, bijvoorbeeld met schermlezers en spraak-software. Ook fysieke toegankelijkheid pakken we nu aan: bij verbouwingen nemen we dat nu standaard mee. Want wil je bijvoorbeeld pas iets aanpassen als er iemand met een rolstoel komt, of zorg je dat het al geregeld is? Met dit soort veranderingen maken we onze organisatie stap voor stap inclusiever."

Welke tip heb je voor andere werkgevers?

"Volg bijvoorbeeld een training over inclusiviteit, doe in ieder geval iets om je ogen te openen. In deze tijd van arbeidskrapte zitten nog veel gemotiveerde mensen met een arbeidsuitdaging thuis. Dat talent mogen we niet laten liggen. Het is onze verantwoordelijkheid als werkgevers om ruimte te maken én ervoor te zorgen dat mensen echt kunnen meedoen." ♥

Geen gelijke kans krijgen, dat is pas beperkend

Een podium buiten de schoolmuren

Mytyschool de Brug vmbo/havo in Rotterdam is de allereerste school die Onbeperkt aan de Slag welkom heette in de klas. 5 jaar later is de samenwerking nog steeds in volle gang. "Onze leerlingen leren te kijken naar mogelijkheden, in plaats van beperkingen", zegt Sonja Cordemans, ondersteuningscoördinator bovenbouw bij De Brug.

De Brug is een school voor voortgezet speciaal onderwijs aan leerlingen met een lichamelijke en/of meervoudige beperking. De afstand tot de arbeidsmarkt is voor deze leerlingen groot. Toch zijn er genoeg ambities. Afdelingsleider Remco Schouten: "Ons onderwijs is gericht op het behalen van een diploma, maar we vinden het minstens zo belangrijk dat leerlingen een goede stap kunnen zetten naar de maatschappij. Daar hoort burgerschap bij, en daarin is Onbeperkt aan de Slag voor ons een waardevolle partner."

Leren wat wél kan

Leerlingen uit leerjaar 2 krijgen elk jaar ongeveer 8 lessen van Onbeperkt aan de Slag. Ze werken daarin aan hun eigen 'elevator pitch': wie ben ik, wat kan ik, wat wil ik en wat heb ik daarvoor nodig? "Saskia van Onbeperkt aan de Slag begint altijd met: 'Iedereen heeft beperkingen én mogelijkheden'", vertelt Sonja. "Dat is zo'n krachtige binnenkomer. Onze leerlingen leren zichzelf te presenteren en na te denken over hun toekomst."

De leerlingen die meedoen zijn 13 of 14 jaar. "Een lastige leeftijd", zegt Sonja. "Pubers zeggen niet snel: 'Wat leuk, wat waardevol'. Maar je ziet hen groeien. Ze ontdekken talenten en durven steeds meer te dromen." Remco knikt: "Onze leerlingen zitten in een wereld waarin veel aandacht is voor wat ze níét kunnen. Deze lessen richten zich juist op wat er wél kan. Dat geeft energie."

Maatwerk voor leerlingen

De samenwerking tussen De Brug en Onbeperkt aan de Slag begon jaren geleden met een mailtje en groeide uit tot een hecht partnerschap. Saskia is inmiddels ook een vaste sparringpartner. "Ze denkt mee, gebruikt haar netwerk en komt met creatieve oplossingen", zegt Sonja. "Wat zo fijn is," vult Remco aan, "is dat we samen kunnen kijken wat past. We kunnen projecten aanpassen zodat ze goed aansluiten bij onze leerlingen. Geen vast programma, maar maatwerk."

"Onbeperkt aan de Slag geeft onze leerlingen een netwerk en een podium buiten de schoolmuren"

Sonja: "Laatst liepen we vast met een stageplek. Dan bellen we Saskia. We hadden een leerling die lichamelijk heel weinig kon. Via Saskia kwam ze uiteindelijk terecht bij een koffiezaak in Rotterdam, die werkt met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daar mocht ze een dag in de week vrijwilligerswerk doen. Dat is toch super?"

In gesprek met werkgevers

Enkele bovenbouwleerlingen van De Brug krijgen extra kansen via de Junior Inclusion Board (JIB). Binnen dit project volgen zij een serie van workshops, samen met leerlingen van andere scholen. Ze leren zichzelf te presenteren en advies te geven aan werkgevers. Sonja: "Daarna gaan ze ook echt in gesprek met bedrijven. Ze vertellen hun eigen verhaal en geven tips over toegankelijkheid of begeleiding." Dat maakt indruk, merkt ook Remco: "Leerlingen voelen: mijn stem doet ertoe. Dat geeft zelfvertrouwen. Tegelijkertijd leren bedrijven anders te kijken naar mensen met een beperking."

Een gouden combinatie

De samenwerking met Onbeperkt aan de Slag is inmiddels niet meer weg te denken uit het onderwijs op De Brug. "Wij bieden onze leerlingen goed onderwijs en begeleiden hen naar een diploma. Daar ligt onze basis", zegt Remco. "Maar nog belangrijker is dat onze leerlingen na school succesvol zijn in de maatschappij. Onbeperkt aan de Slag geeft onze leerlingen juist een netwerk en een podium buiten de schoolmuren. Daar kunnen zij hun stem laten horen. En dat is precies wat onze samenwerking zo krachtig maakt." ❤️

JIB Junior Inclusion Board

Leerlingen van het speciaal onderwijs vormen een consultancyraad die werkgevers bezoekt. De leerlingen krijgen trainingen in gesprekstechnieken en adviesvaardigheden. Zij bezoeken daarna een werkgever, stellen zichzelf voor en krijgen een rondleiding met de kans vragen te stellen. Daarna stellen zij een adviesrapport op voor die werkgever waarin zij aangeven wat beter zou kunnen op het gebied van inclusiviteit.

Meet & Greets

Leerlingen van het speciaal onderwijs en studenten ontmoeten op een laagdrempelige manier werkgevers en stellen zichzelf voor op zoek naar werk, een stageplek of een afstudeerplek. Werkgevers op deze Meet & Greets staan open voor deze jongeren met mogelijkheden!

Wat
doen we
allemaal?

ProVSO Works MEEDENKERS

Leerlingen van verschillende scholen in een regio vormen een adviesraad voor projecten die hen betreffen. Zij krijgen trainingen om hierover advies te kunnen geven en komen elke 2 maanden bij elkaar om een ingediend project te bespreken. Hierna geven zij een onderbouwd advies en verbetervoorstellen voor het project.

Webinars/workshops/masterclasses

Heeft een leerling extra hulp nodig bij de zoektocht naar een passende stage of afstudeerplek? Met verschillende webinars, workshops en masterclasses geven wij tips, bijvoorbeeld voor een piekfijn cv.

?!

MDT Ready for Take Off basis

Onze trainers geven op scholen voor het speciaal onderwijs les aan leerlingen vanaf 13 jaar. Tijdens deze lessen leren leerlingen zichzelf te pitchen op basis van hun mogelijkheden en talenten: waar ben ik goed in? Daarnaast is er aandacht voor wat leerlingen verder nodig hebben om succesvol te zijn. Als afsluiting bezoeken leerlingen een Meet & Greet speciaal voor hen. Op dit evenement ontmoeten ze werkgevers, stellen ze zichzelf voor en vertellen ze wat er voor hen nodig zou zijn om bij die werkgever te kunnen werken.

MDT Ready for Take Off
mbo/hbo/wo

Bij hogescholen en universiteiten worden groepjes van afstudeerders verzameld. Het gaat dan om studenten die een ondersteuningsbehoefte hebben en iets meer nodig hebben om aan het werk te kunnen. Deze studenten krijgen hierin training met specifieke aandacht voor de presentatie, het cv en het gesprek. Daarna gaan zij naar een speciaal voor hen georganiseerde werkgeversbijeenkomst, waar zij hun nieuwe vaardigheden in de praktijk kunnen brengen.

LOB trainingen

Een loopbaan begint al op school, niet pas daarna. Onze ervaringsdeskundige trainers, die zelf ook een beperking hebben, weten hier alles van en zorgen voor een soepele overgang!

Wist je dat...

... de onderwijssector de minst inclusieve beroepsgroep van Nederland is?

... 14% van de hbo- en wo-studenten met een beperking belemmeringen ervaart in hun studie?

... leerlingen met een beperking vaker de vraag achter de vraag stellen? Dit heeft te maken met een natuurlijke manier van obstakels overwinnen. Dit kan compleet nieuwe inzichten geven in de behoeften van de klas.

... leerlingen met dyslexie die spraaksoftware gebruiken vaak de eersten zijn die nieuwe digitale tools ontdekken?

... een ander perspectief ook een verborgen talent kan zijn? Veel jongeren met autisme onthouden complete lesroosters of historische data feilloos.

"De bevreemding van Onbeperkt aan de Slag werkt aanstekelijk"

Fryslân Werkt is een samenwerkingsverband van publieke en sociale organisaties, de SBB (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven) en het UWV om werkzoekenden, werknemers en werkgevers in Friesland te ondersteunen. Binnen die samenwerking maakt het UWV zich sterk voor de 'inclusiereis' van werkgevers. Met de hulp van Onbeperkt aan de Slag. Daan Radix (senior adviseur werkgeversdiensten) en Andrea de Vries (adviseur werkgeversdiensten) van het UWV vertellen over de jaarlijkse Meet & Greet die Fryslân Werkt samen met Onbeperkt aan de Slag organiseert.

Wat doen jullie tijdens zo'n Meet & Greet en hoe ziet de samenwerking met Onbeperkt aan de Slag eruit?

Daan: "Als UWV zitten we tussen werkzoekenden met een arbeidsuitdaging en werkgevers in. Wij zorgen voor de juiste bezoekers – leerlingen uit het praktijkonderwijs, vso-leerlingen, jongeren met een Wajong-uitkering en volwassen werkzoekenden met een arbeidsbeperking in de WIA – en lokale werkgevers die hun een kans willen geven. Vervolgens koppelen we hen aan elkaar. De uitvoering onder de vlag van Fryslân Werkt doen we samen met gemeenten, scholen en sociale werkbedrijven."

Andrea: "Onbeperkt aan de Slag is echt de motor achter de organisatie, ze nemen veel werk uit handen. Zij zorgen ook voor de voorbereiding van de werkzoekenden, met trainingen om goed voor de dag te komen bij werkgevers. Hun team bestaat grotendeels uit mensen met een arbeidsbeperking, dus ze weten precies wat nodig is om de doelgroep goed te begeleiden. Die bevreemding werkt erg aanstekelijk."

Hoe is de banenmarkt zo'n succes geworden?

Daan: "We werken nu al 5 jaar samen met Onbeperkt aan de Slag. Het begon eerst digitaal tijdens corona, nu is het een groot fysiek evenement in de schouwburg van Leeuwarden met ruim 50 werkgevers en alleen al 200 leerlingen. Aan beide kanten is er veel animo, we denken zelfs aan een opsplitsing. Werkzoekenden maken op een laagdrempelige manier kennis met werkgevers, dat is erg krachtig."

Andrea: "Zo'n evenement vergroot het zelfvertrouwen van werkzoekenden. Ze worden serieus genomen. Het heeft ook te maken met de voorbereiding. Werkgevers zijn vaak verrast hoe goed de jongeren zich presenteren. We horen ook geluiden van werkgevers die onderling gaan netwerken tijdens de Meet & Greet. Zo leren ze van elkaar hoe zij met inclusie omgaan."

Wat is jullie na 5 jaar samenwerking bijgebleven?

Daan: "We hebben vooral geleerd te denken in kansen en mogelijkheden. En dat je vooral geen aannames moet doen. Laat mensen zelf bepalen of ze willen meedoen met de arbeidsmarkt."

Andrea: "We hebben erg leuk contact met het team van Onbeperkt aan de Slag. De samenwerking voor en tijdens de Meet & Greet geeft echt energie." ♥

Trainingen voor elke doelgroep

Binnen de samenwerking met ECIO geven wij gezamenlijk verschillende trainingen op scholen voor het vso en hoger onderwijs. Altijd voor leerlingen of studenten met een functiebeperking of ondersteuningsbehoefte.

Leerlingen en studenten kunnen zichzelf opgeven en volgen in een groepje of in de klas (bij het vso) een speciaal voor hen samengesteld trainingsprogramma. De trainingen worden altijd gegeven door een professional van ECIO of Onbeperkt aan de Slag die zelf ook een functiebeperking heeft. Dat maakt het gesprek laag-drempeliger en de herkenning groter. De trainer is daarmee meteen ook een rolmodel, die zelf laat zien dat een beperking zeker geen drempel hoeft te zijn voor je verdere loopbaan.

Onze trainingen en lessen

Wij geven verschillende trainingen, voor beginners en ook voor gevorderden. Altijd toegespitst op het eigen niveau van de deelnemers.

MDT

MDT staat voor Maatschappelijke Diensttijd. Het is een programma vanuit de overheid met als kernwoorden zelfontwikkeling, iets doen voor een ander en ontmoeting. In dit programma geven wij jongeren een training die gaat over empowerment: wie ben ik eigenlijk, waar ben ik goed in en wat voor werk wil ik later graag doen? En: het is voor een werkgever niet interessant wat je hébt, maar wat je nódig hebt om succesvol te zijn. Leerlingen en studenten bereiden een pitch voor, schrijven een cv en een eigen gebruiksaanwijzing en gaan uiteindelijk met werkgevers in gesprek. Beide groepen leren op die manier van elkaar: jongeren oefenen hun pitch en werkgevers zien dat er ook andere doelgroepen zijn dan alleen die 'standaard' doelgroep. De ontmoetingen met werkgevers leiden behalve tot wederzijds inzicht ook tot stageplekken, afstudeeropdrachten en bijbaantjes. Uiteindelijk bouwen jongeren op deze manier aan hun netwerk!

JIB

JIB staat voor Junior Inclusion Board. Deze training wordt gegeven aan jongeren die al verder zijn in hun proces. De JIB bezoekt werkgevers en bekijkt of die werkgever wel openstaat voor inclusief werkgeverschap, daar waar het gaat om medewerkers met een functiebeperking. De JIB krijgt een rondleiding en bekijkt of alles toegankelijk is en of er ook is gedacht aan zaken rondom bijvoorbeeld mobiliteit. En of er zaken geregeld zijn voor bijvoorbeeld medewerkers met een auditieve of visuele beperking, of medewerkers met een verstoorde energiebalans. De JIB krijgt een presentatie van de werkgever, stelt vragen en levert uiteindelijk een adviesrapport op met daarin de ervaringen en adviezen.

Om dit allemaal te kunnen doen, krijgen de leden van de toekomstige JIB training in jezelf presenteren, maar ook in gesprekstechnieken en adviesvaardigheden. Werkgevers reageren erg enthousiast op deze bezoeken! Een aantal maanden na het opleveren van het rapport komt de JIB terug om te bekijken wat er met de opmerkingen en adviezen is gedaan.

PRO VSO Works: de Meedenkers Raad

Een bijzondere vorm van een raad is de Meedenkers Raad bij PRO VSO Works. Deze bestaat uit leerlingen van verschillende scholen, die meedenken over de projecten die PRO VSO Works in Rotterdam voor hun doelgroep opzet. De leerlingen geven gevraagd of ongevraagd advies over die projecten. De Meedenkers Raad ontvangt vooraf de projectvoorstellen, leest deze en geeft advies over het voorstel aan het bestuur van PRO VSO Works. En uiteraard checken ze of de adviezen zijn opgevolgd en zo nee, waarom niet. Leerlingen kunnen zich voor een jaar beschikbaar stellen voor de Meedenkers Raad en zo meepraten over projecten die hen aangaan.

De leerlingenraden en de Gemeenschappelijke LeerlingenRaad VSO BOOR

Op de meeste vso-scholen in Rotterdam die vallen onder Stichting BOOR, zijn afgelopen jaar trainingen georganiseerd en is een leerlingenraad opgezet. Dit betreft scholen vanaf vso-niveau tot en met hoog-begaafden met autisme: alle niveaus dus! Wij hebben gezamenlijk de leerlingenraden opgezet, een proces opgesteld voor de leerlingenraadverkiezingen en uiteindelijk ook gezorgd voor een reglement. Dit alles in samenwerking met de leerlingen.

Vanuit deze leerlingenraden is een Gemeenschappelijke Leerlingenraad (GLR) samengesteld voor Stichting BOOR, met daarin een delegatie vanuit alle leerlingenraden van de scholen. 4 keer per jaar komt deze GLR samen op het kantoor van Stichting BOOR om te overleggen met het bestuur. Leerlingen praten mee over de toekomst van het onderwijs in Rotterdam, brengen ideeën in en bespreken bestuursvoorstellen. Om dit goed te kunnen doen, hebben de leerlingen trainingen gehad op het gebied van adviseren, met feedback omgaan en rapporteren. De GLR in Rotterdam is tot dusver de enige in Nederland! ♥

Advies uit ervaring: jongerenraad denkt mee over passend werk

"Volwassenen kunnen allerlei mooie plannen bedenken voor jongeren, maar de vraag is altijd: sluit dat aan bij jongeren zelf?", zegt Annette van Waning, directeur van PROVSO.WORKS. Vanuit die overtuiging ontstond in 2022 de MeeDenkers: een klankbordgroep van (oud-)leerlingen uit het praktijkonderwijs (PrO) en voortgezet speciaal onderwijs (vso), met als motto 'Mag ik even in je hoofd kijken'.

PROVSO.WORKS, opgericht door 7 schoolbesturen in Rotterdam-Rijnmond, ontwikkelt projecten in sectoren als techniek, facilitair, logistiek en zorg. Annette: "Ons doel is helder: jongeren faciliteren in de stap van school naar duurzaam werk. Dit doen wij door het opzetten van projecten samen met het onderwijs en werkgevers. In samenwerking met het Expertisecentrum Inclusief Onderwijs (ECIO, onderdeel van CINOP) en ondersteund door Onbeperkt aan de Slag, richtte PROVSO.WORKS 2 jaar geleden de MeeDenkers op.

"We wilden jongeren niet alleen betrekken bij projecten, maar hun ook echt een stem geven", vertelt Annette. "Tijdens een overleg tipte iemand dat ik met ECIO moest praten, omdat zij met dezelfde ideeën bezig waren." Linda Schlundt Bodien, managing director bij ECIO: "Vanuit de Maatschappelijke Diensttijd waren wij, samen met Onbeperkt aan de Slag, al bezig met jongerenparticipatie. Toen we merkten dat Annette dezelfde ambitie had, was de klik er meteen. We wisten: dit moeten we bundelen."

Rond de tekentafel

Samen schetsten ze hoe de raad eruit moest gaan zien. Welke vragen leg je jongeren voor? Hoe maak je hun advies concreet? Linda: "Je kunt de plank makkelijk misslaan. Daarom dachten we goed na over dit soort vragen." Het opzetten van de raad bleek niet alleen een inhoudelijke, maar ook een logistieke puzzel. "Alleen al het vervoer: hoe brengen we jongeren van A naar B, en krijgen ze vrij van school, werk of stage?"

"We werkten aan zelfbewustzijn en vaardigheden die later van pas komen"

Het samenstellen van de MeeDenkers gebeurde zorgvuldig. Scholen uit Rotterdam droegen jongeren voor, waarna zij via een online gesprek kennismaakten. Om te zorgen dat de MeeDenkers representatief waren, werd een blauwdruk gemaakt: verschillende scholen, niveaus en achtergronden moesten zijn vertegenwoordigd. Er werden 8 jongeren geselecteerd, tussen de 12 en 27 jaar.

Leren adviseren

Ter voorbereiding op hun adviesrol kregen de jongeren trainingen in adviesvaardigheden. Wat is advies eigenlijk, en hoe breng je dat over? Linda: "Ze leerden: als je tegen een vriend zegt dat hij een jas moet aantrekken omdat

het regent, is dat óók advies. Ze ontdekten dat ze al vaker adviseren dan ze dachten." Er was ook veel ruimte voor de persoonlijke ontwikkeling van de jongeren. Annette: "We lieten hen nadenken over vragen als: wie ben je, waar ben je goed in, waar droom je van? Zo werkten we aan zelfbewustzijn en vaardigheden die later van pas komen én ook al toe te passen zijn in hun adviesfunctie."

Waardevolle adviezen

De raad kwam meerdere keren per jaar samen. Ze kregen informatie over projecten en dachten actief mee. Ook gingen de jongeren op werkbezoek. Zo adviseerden ze over een vorkheftruckopleiding in een veilige leeromgeving, en gaven ze feedback op het ToekomstCoach-project dat jongeren in hun laatste schooljaar én eerste werkjaar begeleidt. Ook ontwikkelden ze een adviesrapport voor een technisch opleidingsbedrijf. Linda: "De jongeren schreven na afloop brieven met concrete adviezen: hoe maak je je bedrijf toegankelijker, hoe houd je meer rekening met taal en behoeftes? Werkgevers krijgen zo een eerlijke blik vanuit de jongeren die ze graag willen bereiken."

Annette zag ook hoe advies geven en werkbezoeken aan de projecten invloed had op de jongeren zelf. "Een jongen droomde ervan arts te worden. In de bijeenkomsten van de MeeDenkers ontdekte hij dat dat niet haalbaar was, maar ambulancebroeder worden wel. Dat gaf hem richting en kracht." Linda vult aan: "De adviseursrol geeft hun zelfvertrouwen en bewustzijn over hun eigen loopbaan."

Werkgevers helpen

Veel bedrijven zoeken naar manieren om inclusief te werken, maar weten niet goed waar te beginnen. De adviezen hielpen hen op weg. Annette: "Alleen al door jongeren uit te nodigen, plant je een zaadje. Werkgevers

zien dan wat wél kan." Linda benadrukt de bredere waarde: "Als je jongeren serieus neemt, vergroot je draagvlak. Hun adviezen kunnen organisaties zelfs helpen bij strategische keuzes."

"De adviseursrol geeft jongeren zelfvertrouwen en bewustzijn over hun eigen loopbaan"

In een nieuw jasje

Na 2 jaar namen Annette en Linda afgelopen zomer afscheid van de MeeDenkers. Annette: "We hebben er veel van geleerd en mooie resultaten gezien. Daarvoor zijn we de jongeren erg dankbaar. Maar het was ook intensief en vroeg veel organisatie." Vanaf 1 januari 2026 verkent PROVSO.WORKS samen met de scholen een nieuw model. "In plaats van onze raad aan te bieden, willen we scholen nu faciliteren bij het opzetten van een eigen groep MeeDenkers. Met die nieuwe aanpak wordt het organisatorisch eenvoudiger en blijft de stem van jongeren tóch behouden", vertelt Annette. Met het nieuwe model hopen Annette en Linda nog meer jongeren een stem te geven. Linda: "Deze samenwerking heeft laten zien dat jongeren echt iets te zeggen hebben. We nodigen scholen en werkgevers uit om naar hen te luisteren. Zo zorgen we samen voor een toekomst waarin jongeren hun talenten kunnen inzetten." ♥

**PROVSO
.WORKS**

**DENK IN
MOGELIJKHEDEN.**

Niet in
beperkingen.

